

אשל אברהם בירושלים

(עת-מוקד 191)

כחלק מסיפוריה של שכונת הגורג'ים בירושלים, שנסקרה במאמרו של יאיר פז, כראי להזכיר כי בשכונה עצמה התגוררו גם חמש משפחות אשכנזיות "ציוניות", שכמה מהן גודעו לימים בתולדות היישוב היהודי בארץ ישראל: סוקניק, עזריהו, פלר, אפשטיין ויעקבי. אבשלום יעקבי תיאר בניכרונותיו את המגורים בינות למשפחות הגורג'יות:

אבא שכר רידה גאה בשכונת הגורג'ים, בצד המערבי של הרחוב, קרבת שער שכם [...] בבית אבן בנוי לתפארת [...] השכונה הייתה מיושבת ברובה ערבים, היו מספר משפחות גורג'יות וחמש משפחות "סיוגים" (ציונים) כפי שבינו אותנו הגורג'ים. היחסים בין הילדים לא תמיד היו משובחים. זכורים לי גם מקרים שאנו, ילדי ה"סיוגים", נלחמנו במלחמות הילדים נגד ילדי הגורג'ים, בברית עם ילדים ערבים [...] במאורעות 1921 התמקם מטה "ההגנה" בראשותו של ז'בוטינסקי ברידתנו שהיתה קרובה לשער שכם [...] אחיותי נשאו סלים מלאים נשק ותחמושת שמעליהם ביצים, והבריתו אותם לעיר העתיקה [...] בפרוץ המאורעות דאגה אמא, שהיתה נמוכת קומה, ררך החלון כי ערבי כושי ענק תפס בחור יהודי ורצה להרגו באבן כבדה. אמא פתחה

במפתיע את שער הברזל, רחפה את הערבי שלא היה מוכן לכך, תפסה את הבחור, משכה אותו ררך השער ונעלה אותו בבריחים (א' יעקבי, בשבילי עפר, ירושלים תשנ"ט, עמ' 9-7).

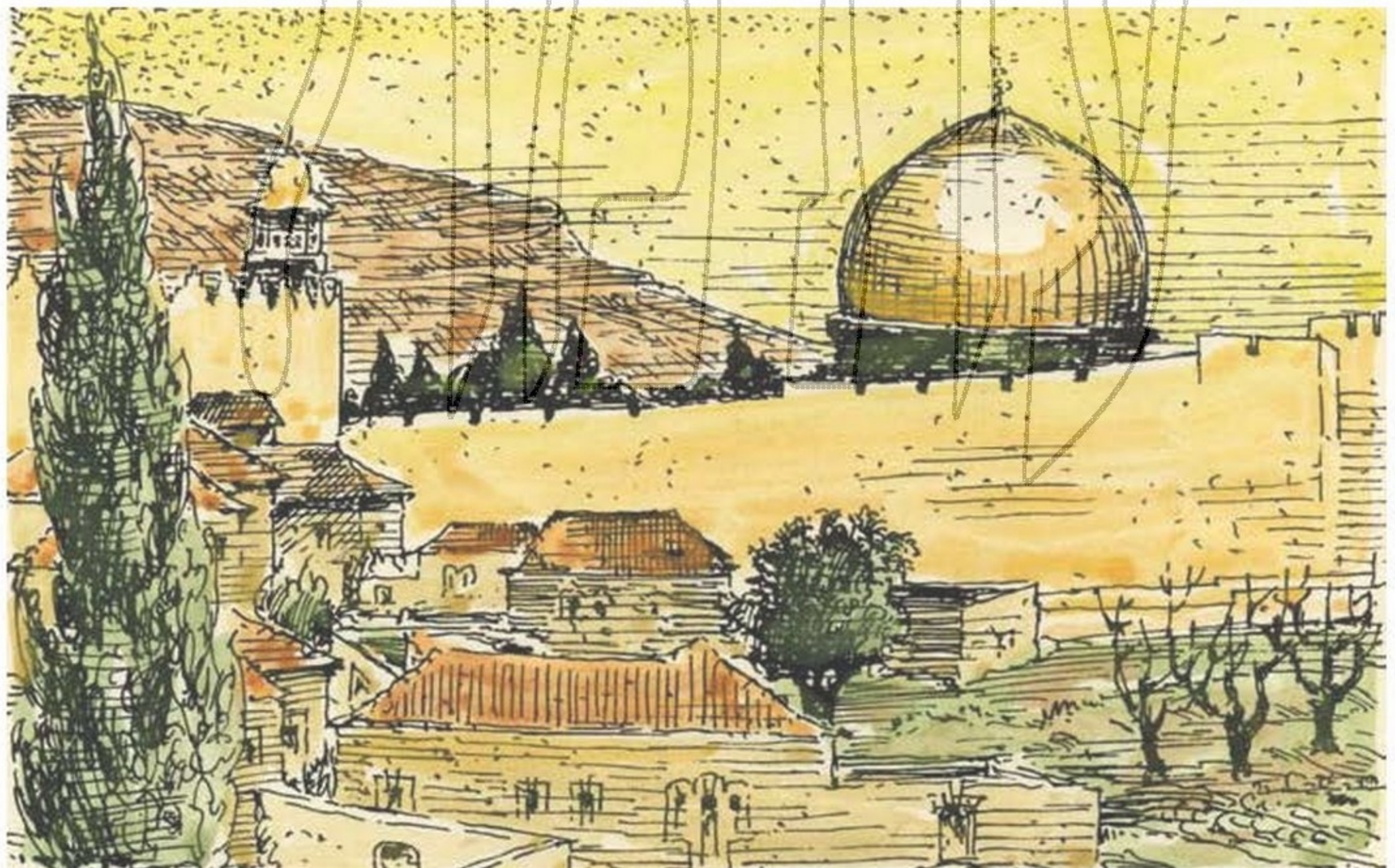
מערכת עת-מוקד

(תודתו לדוד עמית על ההפניה ליכרותיו של יעקבי)

אשל אברהם בירושלים

(עת-מוקד 191)

בהמשך למאמרו של יאיר פז על שכונת הגורג'ים בירושלים, אפשר לתת מידע נוסף על קורות הערה הגורג'ית בעיר. אחרים מן הגורג'ים, כפי שבני הערה נקראים כפי תושבי ירושלים, קנו מיד בבואם לירושלים כמה חצרות. הראשון היה משה מיכאל לוי, שהגיע לירושלים בשנת תרל"ו (1876), והקים בחצרו בית כנסת לבני הערה, שנקרא על שמו "מיכאלה שוויילי". חצר זו ירועה כ"חצר הגורג'ים" ומצויה ברחוב הגיא בעיר העתיקה, ליד ישיבת "תורת חיים". חצר שמייה, שקנה אחר מבני משפחת קוקיה, מצויה בקצה הצפוני של רח' היהודים, כפינת רח' פלוגת הכותל. ברשימה של בתי כנסת בירושלים בשנת 1876, שנרפסה בספר "ויברתן ירושלים", מסופר על בית הכנסת של הערה בעיר: "בית הכנסת של הגורג'ים, והם הגורג'ים – אנשי



מקברי הסנהדרין לשכונת סנהדריה

(עת-מול 193)

בהמשך למאמרי על אודות קברי הסנהדרין בצפון ירושלים, כדאי לציין שהמקום שימש כשנות ה-30 המאוחרות כמקום האימון בנשק של חיילי האצ"ל בירושלים, כפי שעולה מדיווח בעיתון "חרות" 11/1/1949: "מקום הריכוז היה באחד מקברות הסנהדרין [...] וכך התחילו השעורים הראשונים באקדח ורימון". על פי עדותו, כמעט מדי לילה יצאו מקברי הסנהדרין סיורים להכרת השטח ואיסוף מודיעין בעיר העתיקה, בשכונת הערביות ובכפרי הסביבה. מאוחר יותר החלו אנשי האצ"ל לפעול בגן הסנהדרין גם בשעות היום, כאשר בפתח המערה ניצב שומר. כאשר היו הבריטים נכנסים לבדיקה במערה, היו הלוחמים מתכנסים בכוכים הצרים ובמבואות האפלים כך שלא יכלו להיראות. אנשי האצ"ל, מתברר, זכו לשיתוף פעולה גם מצד תושבי שכונת סנהדריה, שהזהירו את הלוחמים מפני חיפושים משטרתיים. וכך מתוארת חשיבותו של המקום בהמשך:

עד שנת 1943 שימשו המערות (קברי הסנהדרין) כמקומות החשובים ביותר בריכוזי המחתרת בירושלים [...] אף וועדת הקבלה לא ריגנו שכנה זמן רב באחת ממערות אלו [...] הצעירים שיצאו מתוך הכוכים האפלים של קברות הסנהדרין כדי ללחום את מלחמת שחרורנו, לא הכזיבו לא את שולחיהם ולא את העם העברי.

רותן גרן, ראש"צ

מלחמה על הבית

(עת-מול 193)

לצערי, נפלו כמה אידיויקים במאמרי על החטיבה הירושלמית במלחמת ששת הימים:

1. שמו של הקצין שנושלח לרמת רחל הוא יהודה גוטשטיין, ולא כפי שנכתב.
2. במסגרת הקרב בשכונת אבודתור, ככשה פלוגה ד' את עמדת "אריה", ופלוגה ה', שכונתה "הפלוגה המיוחדת", נתקלה בגרדות תיל, נחשפה לאש מכיוון הר ציון, ורק לאחר שהפצעים פונו בעזרת מיסוך, יצא הכוח להתקפה מחדשת שבסופה נכבש אזור "בית המחלקה".

דורון ארן, ירושלים

תיקון טעות:

במאמר "דיפלומטיה לוחמנית" (עת-מול 193) נפלה טעות בכיתוב לאחת התמונות: בתמונה המופיעה בעמ' 14, האדם היושב משמאל אינו השליח האמריקני לזרם התיכון כי אם גונאר יארינג, המתווך מטעם הא"ם.

גורזבתאן – ובאו מחדש משך שבע שנים ויושבים בעיר הקודש ירושלים ת"ו. ותקנו להם בית הכנסת של חברה גורתזסתאן קותאיים וב"ה יש להם בית כנסת משובח ומפואר. עוד יש להם שני בתי מדרשות וישיבות ולומדים שם יום ולילה". הגורגים היו ברובם סוחרי בדים, ורוב החנויות בשוק הבדים (סוק אלבאזין) בירושלים העתיקה היו בבעלותם. בתקופה מאוחרת יותר עברו כמה משפחות מהעדה לעסוק במסחר הקרקעות.

מספר הגורגים בירושלים הלך ורב, ובערב פרוץ מלחמת העולם הראשונה הגיע ל-650 נפש. עם זאת, המלחמה פגעה קשות בבני העדה, שהיו רובם נתיני אויב וגאלצו לעזוב את הארץ. בארץ נשארו רק הזקנים, החולים והאלמנות, שסבלו חרפת רעב. לאחר המלחמה חזרו בני העדה הוותיקים, ועמם החל גל עולים חדשים להגיע ארצה.

לאחר שנאלצו לעזוב את שכונת "אשל אברהם" שכנו מחוץ לחומות, התיישבו רבים מהם בשכונות רחמה, זכרון משה ויגיע כפים, שם גם הקימו בית הכנסת המפואר "תפארת ירושלים", המשמש להם מרכז דתי וציבורי.

שמואל אבן אור, ירושלים

אחמד אבן לבן וחבריו חותמים על הסכם

(עת-מול 192)

עם קריאת מאמרו של יעקב ינון על כניעתה של יפו, נזכרתי כל בשעה שחזרתי באחד מאותם הימים מלימודי בגימנסיה החצילה, אךן ראיתי את חברי המשלחת הערביים יוצאים מבניין "קופת עם", באותו הרגע ממש שצולמה התמונה שהתלוותה למאמר (אני עומד מאחורי הצלם). בנקודה זה מעניין לציין, כי למיטב זיכרוני בכל אותם הימים לא בוטלו הלימודים בגימנסיה אפילו ליום אחד, זאת על אף קרבתה הרבה לחזית הקרבות בגבול יפו-תל אביב.

חיים פילח (פינקלשטיין), קריית טבעון

מלחמת העכברים

(כתורות-עת-מול 192)

במאמרה של תמר הירדני "מלחמת העכברים" מובא ציטוט מדברי בן יהודה על עכברים. בציטוט מובאת המילה "צנמו" ואחריה מופיע סימן שאלה.

לדעתי אין מקום לסימן השאלה. בגמרא מוזכרת "פת הצנומה בקערה" (ברכות, לט עא), ועל פיה מבאר בן יהודה במילונו (כרך 11, עמ' 5452): "להם שהיה יבש ונתרעך ע"י טבילה במים". לכן נראה, כי בן יהודה חידש על פי סוגיה זו את הפועל "לצנם", המופיע בכתבה המצוטטת. אמנם, הוא לא הביא את הפועל במילונו, וגם במילון אבן שושן לא נמצאת הבנה זו בשרוש צנ"מ.

טוביה בר אילן, ירושלים